

X. Falukonferencia –

Az elmúlt negyven év regionális és vidékfejlesztési folyamatai

A konferenciára előadással jelentkezők a regisztrációs űrlap kitöltése mellett, kérem a szekcióvezetőnél is jelentkezzenek. A január 31-ig regisztrált előadóinkat a szekcióvezetőkkel egyeztetve soroljuk be az egyes szekciókba; és február 10-ig értesítjük a jelentkezőket. Amennyiben két (társ szerzős) előadással jelentkeznek, kérjük a konferencia központi email címén jelezzék ezt felénk: falukonferencia@krtk.hun-ren.hu; a regisztrációs lapot csak egyszer szükséges kitölteni.

SZEKCIÓÜLÉSEK

1. szekció: Falvaink adaptációs képessége: problémák és megoldások
2. szekció: "Kiútkeresés periférikus terekben és marginalizált gazdasági helyzetekben" - Hamar Anna emlékszekció
3. szekció: Az önkormányzatok nemzetközi aktivitása
4. szekció: Felzárkózás és lokalitás: kihívások és válaszok a vidéki Magyarországon
5. szekció: Átalakuló külterületek
6. szekció: Az okos, kreatív és inkluzív turizmus hazai jó gyakorlata és fejlesztési lehetőségei a vidéki térségekben
7. szekció: Turizmus- és területfejlesztési eredmények az EU-csatlakozás utáni Dél-Dunántúlon
8. szekció: Jóléti- és életmód-migráció, geoarbitrázs, vidéki dzsentifikáció? A vidékre irányuló városi migráció értelmezési keretei és gyakorlata
9. szekció: Vidéki nők térbeli kihívásai és feminista megközelítések a kelet-közép-európai periférián
10. szekció: A fenntartható mezőgazdaság új horizontjai: innovációk és kihívások a vidékfejlesztésben
11. szekció: A vidéki táj változása - a természeti erőforrások fenntartható használata
12. szekció: A reziliens vidék az elmúlt évtizedekben

1. szekció: Falvaink adaptációs képessége: problémák és megoldások

Szekcióvezető: Nagyné Molnár Melinda | MATE Fenntartható Vidékfejlesztés Tanszék és Faluszemináriumi Kutatóműhely nagyne.molnar.melinda@uni-mate.hu

A rendszerváltás alapjaiban hozott változást az ország társadalmi, gazdasági fejlődésében. Megváltoztak a politikai, jogi, tulajdonosi feltételek. Mindez a falvak életére is kihatott: kiléptek a települések „piacára”. Falvaink sorsa nagyban függ attól, hogy miként hasznosítják a természeti, gazdasági, társadalmi, infrastrukturális erőforrásaikat; táji karakterüket, a földrajzi tér kínálta lehetőségeket. Túl a földrajzi determinizmuson, sorsfordító lehet, ha vidéki településeink is idejében felismerik a tágabb területi együttműködések fontosságát, vagy épp az infokommunikációs eszközök jelentőségét. Ahhoz, hogy az új kihívásoknak ki-ki megfeleljen, kiindulásképp kell a jó helyzetfeltárás, hogy világos legyen, helyben mik a fejlődést korlátozó tényezők, és mik tekinthetőek versenyelőnynek. És mivel dinamikus rendszerről beszélünk, így látni és érteni kell a változások szükségszerűségét is. A szekció várja azon falukutatók jelentkezését, akiknek kutatási eredményei segítenek közelebb kerülni annak megértéséhez, hogy mi kell egy település fenntartható erőforrás-gazdálkodásához, miből lesznek örök értékek, vagy éppenséggel tartós problémák. Min áll vagy bukik, hogy egy település képes lesz-e adaptálódni az egyre változó társadalmi, gazdasági, jogi, környezeti feltételekhez.

2. szekció: "Kiútkeresés periférikus terekben és marginalizált gazdasági helyzetekben" - Hamar Anna emlékszekció

Szekcióvezető: Koós Bálint | HUN-REN KRTK Regionális Kutatások Intézete koos.balint@krtk.hun-ren.hu

Az elmúlt évtizedben alapvetően mérséklődött Magyarországon a városi és vidéki terekre jellemző foglalkoztatási esélyegyenlőtlenség, a vidéket sújtó társadalmi-területi hátrányok azonban rendre újratermelődnek, sőt új dimenziókban jelennek meg. Hamar Anna (1953–2018) faluszociológusként e társadalmi-gazdasági hátrányok feltárását, mérséklésük lehetséges módzatait kutatta. Rá emlékezve a szekció egyrészt a periférikus térségek effajta hátrányainak megragadásával, illetve ezek mérséklésének lehetőségeivel (eszközeivel, szereplőivel, erőforrásaival, kapcsolatrendszerével) foglalkozik. Így a szekcióba várjuk különösen a vidéki terek kedvezőtlen helyzetű munkavállalói csoportjainak – pályakezdők, idősek, mezőgazdasági idénymunkások – helyzetével, kiútkeresésével foglalkozó előadásokat, illetve a gazdasági szereplők együttműködését vizsgáló kutatásokat.

3. szekció: Az önkormányzatok nemzetközi aktivitása

Szekcióvezető: Pálné Kovács Ilona | HUN-REN KRTK Regionális Kutatások Intézete és Horeczki Réka | HUN-REN KRTK Regionális Kutatások Intézete horeczki.reka@krtk.hun-ren.hu

Az utóbbi évtizedekben a helyi/regionális önkormányzatok nemzetközi mozgástere, szerepe átalakult. Nem csak a tradicionális testvértelepülési kapcsolatokat, hanem a határon átnyúló fejlesztési programokat, a nemzetközi hálózatokban, ernyőszervezetekben való részvétel intenzívebbé vált. Ezek alakulásáról, hatásáról azonban viszonylag kevés információ van. Várjuk mindazok jelentkezését,

- akik az önkormányzatok nemzetközi aktivitásával,
- a mögöttük álló motivációkkal, együttműködési formákkal, diplomáciai kapcsolatokkal foglalkoznak,
- vagy éppen saját települési partnerségi eredményeikről kívánnak beszámolni.

4. szekció: Felzárkózás és lokalitás: kihívások és válaszok a vidéki Magyarországon

Szekció vezetők: Bucher Eszter | PTE BTK Szociológia Tanszék bucher.eszter@pte.hu és Boros Julianna | PTE BTK Közösség és Szociális Tanulmányok Tanszék boros.julianna@pte.hu

A szekció keretében a dél-dunántúli régióban lévő leghátrányosabb helyzetben lévő településeken zajló társadalmi változások folyamatai kerülnek bemutatásra, kiemelten az Ormánság (sellyei járás) területén. A szekció a társadalmi problémák ok-okozati összefüggései mellett a felzárkózó települések (FETE) programban részt vevő településeken zajló társadalmi folyamatokra, társadalmi innovációkra és a megvalósító szervezetek szerepvállalásának bemutatására törekszik. A szekcióban disszeminálásra kerülnek a régióban végzett kutatási eredmények, gyakorlati tapasztalatok a társadalmi hierarchia alján elhelyezkedő hátrányos helyzetű gyermekes háztartásokra és azok tagjaira, a családi szerepekre, értékekre, konfliktusokra, ezek összefüggéseiben a kulturális és etnikai dimenziókra fókuszál. A szekció vár minden olyan előadót, aki a témában érdekelt. A szekció teret nyújt a téma kutatóinak szakmai párbeszédére, a tapasztalatok megosztására.

5. szekció: Átalakuló külterületek

Szekcióvezető: Vasárus Gábor | HUN-REN KRTK Regionális Kutatások Intézete
vasarus.gabor@krtk.hun-ren.hu

A külterületek a hazai településállomány sajátos, rendkívül intenzíven diverzifikálódó, mégis „alig ismert” részét képezik, ahogy Beluszky Pál többször megállapította. Az elnéptelenedéssel jellemezhető majoroktól a népességüket megsokszorozó zártkertekig igen összetett, komplex folyamatok alakítják átalakulásukat, így a vidék újrastrukturálódása, a városi szétterülés, a szegregáció és az aprófalú szindróma is érinti a külterületek egy részét. E szekció megkísérli a hazai keretet feltárni. Várjuk azokat az előadásokat is, melyek a folyamatok szociális következményeit vagy a jogszabályi keret változásait elemzik, illetve ezeket összehasonlítják a Kelet-Közép európai országok sajátosságaival. Továbbá szívesen fogadjuk az egyéb belterületek sajátosságait értékelő, valamint a külterületek egyes részfolyamatait az önálló községekkel összehasonlító tanulmányokat is.

6. szekció: Az okos, kreatív és inkluzív turizmus hazai jó gyakorlata és fejlesztési lehetőségei a vidéki térségekben

Szekcióvezető: Gonda Tibor | PTE Közgazdaságtudományi Kar gonda.tibor@ktk.pte.hu

A vidéki térségekben felhalmozódott természeti, történeti, kulturális, építészeti, gazdasági örökség, valamint a helyi termékek előállításában megnyilvánuló gazdasági kapacitás jobb értékesülésének egyik lehetőségét a turizmus fejlesztése hordozza. A vidéki turizmus versenyképessége érdekében szükséges a kínálat folyamatos megújítása, és ennek során a kreatív és innovatív megoldások alkalmazása. A sikeres turisztikai termékfejlesztés már vidéken sem csak az értékek megőrzéséről és azok gazdasági célú hasznosításáról szól, hanem többek között a hozzáadott magas szellemi tőkéről, az okos és kreatív megoldásokról, a környezettudatos szemléletformálásról, és a társadalmi felelősségvállalásról. Manapság egyre nagyobb hangsúlyt kapnak a smart- és a felelősségteljes turizmus kategóriákba sorolható megoldások. A piacra jutás komoly kihívás a globalizált világunkban, ahol a tömegtermeléssel, és a tömegturizmussal szemben kell a vidéki térség termelőinek, és turisztikai szolgáltatóinak egyedi kínálatukkal piacot szerezniük. A szekció munkájában ezért hazai jó gyakorlatok, és a kérdéskörhöz tartozó új kutatások eredményeinek a bemutatásán keresztül vizsgáljuk a vidéki turizmus terület- és gazdaságfejlesztési hatásait és a vidék- valamint turizmusfejlesztés további lehetőségeit.

7. szekció: Turizmus- és területfejlesztési eredmények az EU-csatlakozás utáni Dél-Dunántúlon

Szekcióvezető: Nagy Dávid | HUN-REN KRTK Regionális Kutatások Intézete; elnök, Tolna Megyei Térségfejlesztők Egyesülete nagy.david@krtk.hun-ren.hu

A Dél-Dunántúli régió az elmúlt évtizedekben egyre nagyobb belső egyenlőtlenségeket mutat, egyszerre van jelen a perifériára sodródás, az elnéptelenedés, ugyanakkor a megyeszékhelyek és a turisztikai térségek régióon belüli kedvező pozíciója is. Így a térség fejlődési pályájának megértéséhez szükséges megismerni azokat a folyamatokat, amelyek az Európai Unió csatlakozástól (illetve akár a rendszerváltozástól) napjainkig területi tervezés szempontjából befolyásolják, meghatározzák a periférikus sajátosságok leküzdésének esélyeit. A szekcióba várjuk mindazon előadásokat, amelyek a térséggel, mint kutatási egységgel foglalkoznak, legyen szó az egyes megyékről, kiemelt kisebb területei egységekről (Ormánság, Hegyhát stb.) vagy egyes településekről esettanulmányi jelleggel.

A szekció a KRTK Regionális Kutatások Intézete és a Tolna Megyei Térségfejlesztők Egyesülete közreműködésével valósul meg.

8. szekció: Jóléti- és életmód-migráció, geoarbitrázs, vidéki dzsentrifikáció? A vidékre irányuló városi migráció értelmezési keretei és gyakorlata

Szekcióvezetők: Tomay Kyra | PTE BTK TMI Szociológia tanszék - tomay.kyra@pte.hu és Ragadics Tamás | PTE BTK TMI Szociológia tanszék - ragadics.tamas@pte.hu

A nemzetközi szakirodalom számos különböző megközelítésben és elméleti keretben tárgyalja a vidéki térségekbe irányuló migrációt. Az 1960-as, 1970-es években, az urbanizációs folyamatokhoz képest felállított dezurbanizációs/ellen-urbanizációs megközelítését egyre inkább felváltotta a jóléti migráció (Gosnell – Abrams, 2009; Marcoullier et al., 2002), az életmód-migráció (Benson- O'Reilly, 2009, 2016; Benson, 2010, Benson - Osbaldiston, 2016) és a geoarbitrázs (Matthew, 2018), valamint az – ugyancsak a városi eredetű – vidéki dzsentrifikációs (Phillips, 1993, 2009) megközelítés. A különböző megközelítések közül az első kettő inkább a migrációban részt vevők szempontjait, motivációit vizsgálja: a vidéki területek vonzó tényezőivel foglalkozik, hangsúlyozva a természeti és kulturális környezet jelentőségét, az életminőség általuk megélt javulását. A gazdasági motivációk, a költözéssel elérhető relatív státuszemelkedés szempontja gyakran háttérbe szorul – ez utóbbit, valamint a globális strukturális egyenlőtlenségek szerepét hangsúlyozza a geoarbitrázs elmélete. A vidéki dzsentrifikáció - mely egyaránt foglalkozik a költözők motivációi között a gazdasági,

strukturális és természeti, szimbolikus tényezőkkel, emellett a költözések vidéki célpontra gyakorolt (negatív) következményeit is vizsgálják.

A szekció célja, hogy teret biztosítson a vidékre (rurális térségekbe, kistelepülésekre) irányuló migrációról szóló szakmai párbeszéd számára. Megvitatnánk, hogy miként, milyen fogalmi keretek között értelmezhetőek a vidéki Magyarországra jellemző migrációs folyamatok. Ezért a szervezők szándéka szerint – a vidéki Magyarország kutatásain alapuló – elsősorban elméleti fókuszú (de korántsem csak elméleti) előadásokat várunk.

A szekcióhoz meghívott előadóként két NKFIH által finanszírozott kutatás résztvevői csatlakoznak, annak érdekében, hogy a különböző terepeken folyó kutatások tapasztalatait és elméleti implikációit megosszuk egymással: a HUN-REN KRTK-n „Időskorúak migrációja és lehetséges fejlesztési hatásai a vidéki Magyarországon” (vezető kutató: Váradi Monika Mária, K-138838) című kutatás és a PTE BTK Szociológia tanszéken folyó „A vidéki dzsentifikáció szerepe a településfejlesztésben” (FK-138098, vezető kutató: Tomay Kyra) című kutatás résztvevői vállalták előadások tartását. A szekció nyitott a társszakmák (pl. társadalomföldrajz, turizmus, terület- és településtervezés stb.) hasonló témájú elméleti megfontolásaira és kutatási eredményeire, kérdéseire éppúgy, mint a határon túli tapasztalatok megosztására.

9. szekció: Vidéki nők térbeli kihívásai és feminista megközelítések a kelet-közép-európai periférián

Szekcióvezetők: Nagy Erika | HUN-REN KRTK Regionális Kutatások Intézete nagy.erika@krtk.hun-ren.hu és Bródy Luca Sára | HUN-REN KRTK Regionális Kutatások Intézete brody.luca@krtk.hun-ren.hu

A nők fontos szerepet játszanak a vidéki gazdaságban, gazdálkodóként, vállalkozóként, bér munkásként. Emellett felelősséget vállalnak családtagjaik jólétéért, beleértve az étel-miszerellátást, valamint a gyermekek és az idősek gondozását. Ugyanakkor gyakran a hagyományörzés letéteményesei és közösségeik szervezői is, amely kulcsfontosságú a vidéki közösségek megélhetése, ellenálló képessége és kultúrája szempontjából.

A vidéki terekben élő nőket ugyanakkor egyszerre sújtja a (társadalmi) nemi alapú megkülönböztetés, az aránytalanul nagy teher a nem fizetett (reproduktív) munkákban, valamint az oktatáshoz, az egészségügyi ellátáshoz, a tulajdonhoz, a pénzügyi és egyéb szolgáltatásokhoz való korlátozott hozzáférés.

A szekció célja annak feltárása, hogy a „vidéki nők” társadalmi kapcsolatait, mindennapi gyakorlatait, társadalmi státuszát milyen módon, mértékben határozza meg térbeli helyzetük. Hogyan értelmezhetőek a térbeli egyenlőtlenségeket alakító, jelenlegi strukturális korlátok/hátrányok (az intézményi szolgáltatások centralizációja, a tömegközlekedési kapacitások leépítése, a gazdaságfejlesztés jelenlegi gyakorlata stb.) társadalmi nemekhez

köthető problémaként vidéki tereinkben? A feminista megközelítés mit tesz hozzá az egyenlőtlen térbeli fejlődéssel kapcsolatos tudásunkhoz Magyarországon és a kelet-közép-európai periférián, ahol ruralitás és szegénység szorosan összekapcsolódnak?

Szívesen fogadunk elméleti, empirikus és módszertani előadásokat is, amelyek segítenek a vidéki nők életének és (térbeli) tapasztalatainak megértésében. Többek között a következő témakörökre reflektáló tanulmányokat várunk:

Milyen „női” narratívái és gyakorlatai jelennek meg a mobilitásnak a vidéki terekben? Hogyan kapcsolódnak (kumulálódnak) össze ezek korszakokon (és kríziseken) átívelően? Hogyan hatnak ezek a helyi társadalomra?

Milyen strukturális korlátok alakítják a vidéki nők munkapiaci marginalizált helyzetét? Erre milyen válaszokat adhatnak maguk az érintettek, esetleg más helyi szereplők?

Milyen kollektív szerveződések tematizálják a vidéki élet női perspektíváit? Mi jellemzi a vidéki nők társadalmi szervezeteit? Hogyan kezelik a különböző kezdeményezések a szegénységet, élelmezési bizonytalanságot, a nők környezethez való viszonyát?

Milyen feminista módszertani megközelítések alkalmazhatók a vidéki terekben? Hogyan segíthetik ezen megközelítések a vidéki nők valóságának mélyebb megértését? Hogyan viszonyulnak a módszertani megközelítések a társadalmi változás eléréséhez.

10. szekció A fenntartható mezőgazdaság új horizontjai: innovációk és kihívások a vidékfejlesztésben

Szekcióvezető: Gombkötő Nóra | SZE AKMK Agrárökonómiai Tanszék,
gombkoto.nora@sze.hu

A szekció célja a vidékfejlesztés területén jelentkező, az agrártermeléshez kapcsolódó kihívások részletes bemutatása, amelyek hozzájárulnak a vidékfejlesztés és a fenntartható mezőgazdaság területén történő előrelépésekhez. Az előadások és diskurzusok fókuszában olyan témák állnak, mint az innovatív gazdálkodási modellek, az ökológiai gazdálkodás, a precíziós mezőgazdaság, valamint az agrárdigitalizáció. A szekció célja továbbá, hogy felvázolja, hogyan járulhatnak hozzá ezek az innovációk a vidéki térségek fejlődéséhez, az gazdaságok hatékonyságának növeléséhez, valamint a vidéki közösségek és környezetük fenntarthatóságához. A résztvevőknek lehetőségük lesz megosztani kutatási eredményeiket, tapasztalataikat, és egyaránt foglalkozhatnak a gyakorlati alkalmazhatóság és a tudományos alapok kérdéseivel. Ezenkívül ösztönzi a szakmai együttműködéseket, közös projektek kidolgozását, és lehetőséget kínál a PhD-hallgatóknak, hogy bemutassák legfrissebb kutatási eredményeiket ezen a dinamikus területen.

11. szekció A vidéki táj változása - a természeti erőforrások fenntartható használata

Szekcióvezetők: Sallee-Kereszturi Barbara | Magyar Biodiverzitás-kutató Társaság, BARKE Iris Kft és Póla Péter | HUN-REN KRTK Regionális Kutatások Intézete pola.peter@krtk.hun-ren.hu

A panel a helyes természeti erőforrás-gazdálkodás lehetőségeit vizsgálja, a helyi erőforrások feltárásával, hasznosítási lehetőségeivel foglalkozik. Az erőforráshasznosítás során a gazdasági hatékonyság és a társadalom igényeinek figyelembevétele szükséges, de az ökológiai egyensúly megőrzése is prioritás. Ezért a fejlesztések során sokrétű kompetenciákra, kommunikációra, koordinációra és kompromisszumokra van szükség.

Egészen addig, amíg fél évszázaddal ezelőtt világszerte megjelentek az első környezet-szakpolitikai elméletek, elterjedt volt az a nézet, hogy a gazdasági fejlődés és környezetünk védelme antagonisztikus ellentétet képez. Ez főként annak a megközelítésnek volt betudható, amely szerint a környezeti és társadalmi problémákra a piaci mechanizmus fog hatékony megoldást biztosítani. Az azóta sikerre vitt, integratív megközelítésű jó policy-példákra Magyarországon sajnos kevés figyelem irányult. Az antropogén ökológiai változások a gazdálkodás következtében környezeti pusztuláshoz, míg a természetes élőhelyek visszaszorítása vagy teljes felszámolása a biológiai sokféleség mérhető csökkenéséhez vezettek. A biodiverzitás és a klímaváltozás ma már felismert és széles körben tárgyalt összefüggésének szempontjából a gyepek és erdők mellett kimondottan a hazai vizes élőhelyek eltűnése igényelt volna figyelmet. A károk megelőzésére, az egyes beavatkozások előtti átfogó kommunikációra az országot érintő kiterjedt környezeti károk felszámolási kísérletei mellett kevés energia és társadalmi érzékenység maradt.

A 21. század kihívásaira adhatnának választ azon bevált gyakorlatok, ahol helyi és regionális közösségek, vállalkozók és önkormányzatok teljeskörűen ismerték meg térségük adottságait és a helyi természeti erőforrások kezelésére, menedzsmentjére is figyelmet fordítottak.

A vidéki erőforrások felhasználásának következtében az elmúlt négy évtizedben a vidéki táj is változott. Viszont a táj, mint a turisztikai fejlesztések, és szélesebb körben a gazdasági növekedés speciális erőforrása szintén figyelmet érdemel a fejlesztéspolitikában.

A hosszú távon fenntartható/helyes erőforrás-gazdálkodáshoz szükséges tudás elsajátítása, alkalmazása kiemelt figyelmet igényel a tudomány és a gyakorlat részéről egyaránt. Így a szekcióban a megújuló és a nem megújuló természeti erőforrások gazdálkodásával, az egyéb, kapcsolódó erőforráselemek feltárásával, fejlesztésével, illetve a helyi tudás-transzfer, fejlesztés és kommunikáció kérdéseivel is foglalkozunk. Teret biztosítunk olyan előadásoknak is, amelyek az önkormányzatok, a helyi civilek és vállalkozók együttműködéseit, illetve a fejlesztésekhez kapcsolódó településmenedzsment aktivitásait elemzik ezeken a területeken.

12. szekció A reziliens vidék az elmúlt évtizedekben

Szekcióvezető: Finta István | HUN-REN KRTK Regionális Kutatások Intézete
finta.istvan@krtk.hun-ren.hu

A vidék egymásra kölcsönösen ható gazdasági, társadalmi és környezeti problémáinak kezelése a regionális tudományok egyik meghatározó területe. Kizárólag ágazati szemlélettel a problémák ritkán kezelhetők sikerrel; interdiszciplináris és területi szemlélet, sok szempontot figyelembe vevő elemzések, inkább hozhatnak eredményeket. Olyan megközelítésre van szükség, amelyben a vidék fejlesztéséhez mindenki a maga szakterületén tesz hozzá valamit, és ezeket a hozzáadott értékeket a fejlesztéspolitikai gyakorlat szinergiába tudja kapcsolni. A vidékfejlesztés nem csak komplex problémakör, a megoldásokat rendszerint éles érdek- és értékviták szorításában kell keresni, alkalmazni. Az elmúlt három évtizedben a konfliktusok felerősödése jellemző, amit tetéztek a hosszú távú fenntarthatóság kérdését jellemzően annuláló gazdasági érdekstruktúrák, amelyek a vidék organikus fejlődésének esélyét jelentősen csökkentik. A panel munkája emiatt interdiszciplináris megközelítésben vizsgálja a vidékfejlesztés, a vidékkel foglalkozó tudományterületek elmúlt negyven évét, mérföldköveit és lehetséges jövőbeli forгатókönyveit.